

FACEBOOK ЯК СУЧАСНИЙ ЗАСІБ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛОМОВНОГО ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ

М. С. Глазунов

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

У статті розглядається соціальна мережа Facebook як інструментальний засіб навчання студентів англomовного писемного спілкування. Проаналізовано основні можливості цієї мережі, виділено основні переваги її використання та можливі недоліки.

Ключові слова: соціальна мережа, Facebook, інформаційно-комунікаційні технології.

М. С. Глазунов. Facebook как современный способ обучения студентов-филологов англоязычной письменной речи. В статье рассматривается социальная сеть Facebook как инструментальное средство обучения студентов англоязычной письменной речи. Проанализировано основные возможности данной сети, выделено основные преимущества ее использования и возможные недостатки.

Ключевые слова: социальная сеть, Facebook, информационно-коммуникационные технологии.

M. Hlazunov. Facebook as a Modern Tool for Teaching English Written Communication to Students-Philologists. The article analyses Facebook social network as a means of teaching English written communication to students. The basic features of the network have been analyzed, its basic advantages and possible drawbacks have been pointed out.

Keywords: social network, Facebook, information-communication technologies.

Стрімкого розвитку на сьогоднішній день набуває поширення так званих інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), пов'язаних зі створенням, збереженням, передачею, обробкою та управлінням інформацією. Відповідно змінюється характер освітнього простору – нове покоління студентів, що його жартома називають digital natives, не мислить свого існування без ІКТ, і це диктує необхідність пошуку відповідних засобів та прийомів навчання іноземних мов, які б захоплювали увагу, залучали до активного спілкування та співпраці, сприяли вивченню культури іншого народу. Такими засобами стали інструменти Веб 2.0 – блоги, вікі, форуми, соціальні мережі [6]. Невипадково дослідники визнають важливість застосування згаданих типів інструментів Веб 2.0 у контексті вищої освіти, як таких, що найліпше відповідають академічним та соціальним потребам студентів та мають низку переваг [4, 10].

Однак, незважаючи на зростаючу популярність соціальних мереж та можливість їх застосування як ефективного засобу навчання, студенти і викладачі не завжди правильно користуються навчальним потенціалом цих ІКТ, оскільки можливості останніх ще не досліджено в теоретичному плані та не розроблено технології їх практичного застосування у процесі навчання. **Мета** нашого дослідження полягає у визначенні основних характеристик ІКТ, з'ясуванні їх переваг та недоліків та можливості упровадження в процес навчання англomовного писемного мовлення.

Розглянемо роль ІКТ у повсякденному житті суспільства взагалі та у сфері освіти зокрема. Наразі ІКТ включають апаратні засоби (комп'ютери, сервери тощо) та програмне забезпечення (операційні системи, мережеві протоколи, пошукові системи тощо). У сучасному світі ІКТ є важливою і невід'ємною частиною держави, бізнесу та приватного життя. Особливої популярності набули технології Веб 2.0, що включають різноманітні блоги, подкасти, вікі, віртуальні світи, режими відеозв'язку та обміну фотографіями. Все більше молодих людей використовують ці сервіси як спосіб проведення вільного часу, так і з метою пошуку інформації, вирішення академічних завдань тощо. Таким чином, Інтернет відіграє все більшу роль не лише

в суспільному, але й в академічному житті студента. Саме тому педагоги усього світу звертаються до засобів Веб 2.0, вивчаючи їх дидактичний потенціал та прагнучи використовувати їх у навчальному процесі [8].

На сучасному етапі спостерігається всебічне масове впровадження ІКТ в усі сфери освіти. Провідною метою інформатизації системи освіти є перетворення сучасних інформаційних ресурсів та ІКТ в освітній ресурс, що забезпечує досягнення якісно нових результатів освіти. Поява ІКТ не могла не вплинути на зміну стратегії управління освітніми установами. Це означає, що необхідні організаційні зміни в усіх напрямках діяльності освітніх установ, що забезпечують введення сучасних технологій у систему навчальної, виховної, методичної та управлінської діяльності. В умовах активного впровадження сучасних ІКТ актуальною потребою є формування ІКТ-компетентності всіх педагогічних працівників. Це дозволить ефективно вирішувати питання оновлення форм і методів освітньої та виховної діяльності, враховуючи тенденції розвитку інформаційного суспільства, інтереси і потреби сучасних студентів [1]. **Мета статті** полягає у визначенні потенційних можливостей соціальної мережі Facebook у навчанні майбутніх учителів англомовного письма, з'ясуванні основних переваг мережі та її можливих недоліків.

За останні роки одним з найбільш популярних засобів технологій Веб 2.0 стали соціальні мережі, такі як Facebook, Myspace та інші. Ці ресурси налічують мільйони користувачів, будучи простим і зручним засобом спілкування та обміну інформацією. Останнім часом дослідники намагаються знайти нові сфери застосування соціальних мереж у різних напрямках діяльності людини, максимально використовуючи всі можливості цього об'єкта інформаційних технологій.

Під терміном "соціальна мережа" в області інформаційних технологій розуміють інтерактивний багатовикористовуваний веб-сайт, контент якого наповнюється самими учасниками мережі. Це визначення відрізняється від уживаного в соціології, де під терміном "соціальна мережа" прийнято розуміти соціальну структуру, що складається з групи вузлів, якими є соціальні об'єкти, і зв'язків між ними. Сайт являє собою автоматизоване соціальне середовище, що дозволяє спілкуватися групі користувачів, об'єднаних спільними інтересами.

Згідно з О. А. Клименко основними принципами соціальної мережі є:

1. ідентифікація – можливість надати інформацію про себе (школу, інститут, дату народження, улюблені заняття, книги, кінофільми, вміння тощо);
2. присутність на сайті – можливість побачити, хто в даний час знаходиться на сайті, і вступити в діалог з іншими учасниками;
3. стосунки – можливість описати стосунки між користувачами (друзі, члени сім'ї, друзі друзів тощо);
4. спілкування – можливість спілкуватися з іншими учасниками мережі (відправляти особисті повідомлення, коментувати матеріали);
5. групи – можливість сформувати всередині соціальної мережі спільноти за інтересами;
6. репутація – можливість дізнатися про статус іншого учасника, простежити його поведінку всередині соціальної мережі;
7. обмін – можливість поділитися з іншими учасниками, значущими для них матеріалами (фотографіями, документами, посиланнями, презентаціями тощо) [1].

Завдяки згаданим послугам, що їх надають соціальні мережі, останні традиційно розглядаються як середовище для проведення вільного часу, розваги. Саме тому багато дослідників скептично ставляться до можливості використання цього об'єкта інформаційних технологій як педагогічного засобу навчання. З іншого боку, помічено, що людям подобається вивчати іноземні мови, використовуючи засоби Інтернету. Так, згідно з останніми дослідженнями Британської ради, 66% респондентів вважають, що вони охоче та успішно навчаються у процесі спілкування.

Саме використання соціальних мереж у навчанні забезпечує можливість такого невимушеного спілкування з однолітками. На сьогодні, наприклад, в Інтернеті існують кілька соціальних мереж, призначених для вивчення іноземних мов. Користувач, котрий реєструється на цих сайтах, вивчає іноземну мову, взаємодіючи з іншим користувачем – носієм цієї мови, і в процесі цієї взаємодії вони навчають один одного своїй рідній мові.

Згадані вище можливості соціальних мереж можна використовувати у педагогічній діяльності для вирішення найрізноманітніших завдань: у соціальних мережах можна ефективно організувати колективну роботу навчальної групи, довгострокову проектну діяльність, міжнародні обміни, у тому числі науково-освітні, безперервну освіту і самоосвіту, мережеву роботу людей, що знаходяться в різних країнах, на різних континентах земної кулі [1].

Розглянемо основні характеристики та потенційні можливості для навчання іноземних мов однієї з найбільш популярних соціальних мереж сьогодні – Facebook (FB), яка почала функціонувати у 2004 році. Станом на вересень 2012 року сайтом активно послуговуються понад 1 мільярд користувачів, більше половини з яких користується сервісом через мобільні пристрої. За статистикою, користувачі мережі проводять на FB більше 700 млрд. хвилин щомісяця [8]. За даними сайту alexa.com, Facebook є 7-им за відвідуваністю сайтом в Україні та 2-им за відвідуваністю сайтом в США, що робить його найпопулярнішою соціальною мережею в світі. Кількість українських користувачів Facebook на жовтень 2011 сягнула 1 730 тисяч. FB дає змогу користувачам створювати власний профіль, оновлювати особисту інформацію (домашня адреса, номер мобільного телефону тощо), інформувати про інтереси, релігійні погляди і навіть такі дані, як сімейний стан. Окрім створення власних особистих профілей, користувачі також можуть додавати до друзів інших учасників, відправляти приватні повідомлення, вступати у групи, публікувати та коментувати відео та фотографії. Враховуючи різноманітність та типи додатків, які вбудовані в платформу FB, він є набагато потужнішим ресурсом, ніж будь-яка інша соціальна мережа в світі. Цей ресурс полегшує взаємозв'язок між користувачами завдяки функціям *подобасться* (схвалення певної інформації іншого користувача) та *коментар* (можливість коментування фотографії, відео та текстової інформації) [5].

Усі згадані фактори, безумовно, роблять FB потужним інструментом для навчання, враховуючи постійне вдосконалення його можливостей та нескінченний потенціал для використання. Так, з метою навчання іноземних мов можна ефективно використовувати такі функції FB.

Як і будь-яка звичайна програма електронної пошти, FB дозволяє користувачам обмінюватися приватними повідомленнями.

Додаток “FB Групи” дає змогу створювати відкриті або закриті групи за інтересами з необмеженою кількістю учасників, проводити дискусії, обмінюватися медіафайлами та надсилати приватні повідомлення [3]. Створюючи навчальну групу у FB, викладачі здатні значно підвищити рівень мотивації у групі і надати студентам можливість брати участь у багатоступеневій взаємодії. Встановлено, що FB дозволяє кожному студенту виконувати завдання зі швидкістю, характерною для його індивідуальних особливостей, і не залежати від більш здібних студентів [9].

Багато дослідників відзначають безумовно позитивний вплив використання FB на всіх етапах навчання англomовного письма. Встановлено, що додаток “FB групи” здатний покращити письмо студентів, будучи проміжною ланкою між академічним письмом і спілкуванням та надаючи їм автентичного та персоналізованого контексту [5]. Писемне спілкування засобами FB сприяє підвищенню рівня змістовності, складності письмових робіт студентів, забезпечує миттєвий зворотний зв'язок, зменшення кількості помилок і сприяє висловлюванню точки зору, яку вони не здатні висловити в усному мовленні [1].

FB може бути особливо ефективним на етапі планування висловлювання та відбору релевантної інформації. Участь у процесі “мозкового штурму” безпосередньо перед власне письмом розвиває критичне та творче мислення. Більшість студентів визнає, що інші учасники

групи FB допомагають їм краще зрозуміти суть завдання, групові дискусії розвивають критичне та творче мислення, полегшують планування написання есе та інших письмових творів, а коментарі та повідомлення однолітків додають студентам впевненості та додаткової мотивації у письмовому висловлюванні англійською мовою [13].

Розміщення письмових висловлювань у FB спонукає студентів до здійснення їх самокорекції. Режим роботи онлайн та значно більша за звичайну навчальну групу аудиторія викликає у студентів почуття глобальної взаємодії і відповідальності за свої письмові твори. Так, згідно з дослідженнями, 90,7% респондентів погоджуються з тим, що вони перевіряють матеріали перед їх публікацією у групах FB. Таким чином, перевіряючи ресурси перед публікацією, студенти допомагають викладачам здійснювати їх моніторинг.

Використання FB у процесі навчання англійської мови дозволяє поєднувати взаємодії викладач – студент і студент – студент, надаючи можливість викладачам підтримувати зв'язок зі студентами поза навчальною аудиторією і обговорювати завдання, події в університеті, обмінюватися корисними посиланнями тощо. У соціальних мережах повідомлення відображаються в хронологічному порядку, що, безумовно, є позитивним моментом під час підготовки студентів до заняття, яке базується на матеріалі, попередньо вивченому в аудиторії [14].

Удосконалюються також лексичні, граматичні та орфографічні навички. Більшість респондентів погоджуються з тим, що читання коментарів інших учасників групи та викладачів сприяє збагаченню їхнього словникового запасу, автоматизації правильних граматичних форм та структур, значно покращуючи внаслідок цього вираження власних думок [15]. Крім того, на відміну від звичного для більшості студентів традиційного письма, FB забезпечує корекцію орфографії слів. Червона лінія підкреслення вказує на помилку в написанні слова, і студент може вибрати одне із запропонованих слів [2].

FB також пропонує додаток “Курси”, створений безпосередньо для студентів. Студенти та викладачі можуть створити свій власний курс і запропонувати охочим приєднатися до нього. Цей додаток пропонує багато можливостей для співпраці, обміну інформацією, проведення відеоконференцій та створення коментарів, доступних для всіх учасників групи. Викладач має змогу публікувати різні офіційні дані, такі як адреси електронної пошти, завдання, оголошення, документи та теми для обговорення [2]. Хоча необхідною платформою для навчання володіють і інші види технологій Веб 2.0, такі як, наприклад, дискусійні форуми, більшість студентів надають перевагу спілкуванню саме в мережі FB. За статистикою 42% підлітків США спілкуються в мережі FB, відмовляючись від використання стаціонарних телефонів та електронної пошти [7].

Крім того, дослідження свідчать про те, що FB активно використовується не тільки студентами, але й викладачами [8]. Все більше коледжів починають використовувати ресурси FB для підтримки зв'язку зі студентами, скорочуючи при цьому використання електронної пошти [13].

Водночас ті викладачі, які ще не долучились до нових способів спілкування студентів, ігнорують використання веб-технологій на своїх заняттях, перебувають у режимі “цифрового дисконекту” зі студентами та ризикують безнадійно відстати від сучасних творчих та медіа орієнтованих студентів.

Щоправда, повний потенціал мережі та всі можливості її імплементації на заняттях з англійської мови ще підлягають вивченню.

Поряд із численними перевагами використання FB у процесі навчання англійської мови має і низку недоліків. Так, не слід забувати, що ця мережа, як і інші засоби онлайн спілкування, сприймаються студентами як такі, що передусім виконують розважальну функцію [15]. У зв'язку з цим дослідники відзначають деякі проблеми, котрі можуть виникнути під час роботи у соціальних мережах. Однією із таких проблем є марнування студентами часу у процесі

онлайн ігор, виконання ними різноманітних психологічних тестів, участі у FB чатах тощо. Саме через численні додатки на FB студенти можуть витратити більше часу, вивчаючи їх характеристики та особливості, будучи нездатними сконцентруватися на власне письмовому завданні. Студенти також втрачають багато часу, вивчаючи особисту інформацію своїх друзів у FB з метою покращення своїх стосунків у соціальній мережі [10]. Для ефективного вирішення цієї проблеми викладач має поставати в ролі мотиватора, спонукаючи студентів до дисципліни та раціонального використання часу на FB [9].

Ще одним можливим недоліком використання платформи FB є відсутність зорового контакту і миттєвого зворотного зв'язку. У процесі обміну ідеями та точками зору в мережі Інтернет у студентів іноді виникають труднощі при висловлюванні складних і абстрактних ідей, що може призвести до непорозуміння та неправильного сприймання інформації. Навіть використовуючи FB лише в навчальних цілях, студенти піддаються ризику недоречної поведінки та дій з боку інших користувачів FB. Більшість учасників мережі надто відкрито відображають свою особисту інформацію, яка може бути переглянута багатьма людьми зі всього світу і використана в їхніх особистих цілях. Таким чином, студенти можуть піддаватися ризику спаму (рекламної інформації) та словесного насильства. На сьогоднішній день більше третини підлітків зі всього світу мають власну персональну сторінку в соціальній мережі, що свідчить про дуже високий рівень розкриття персональної інформації та внаслідок цього існування високого ризику крадіжок інформації, Інтернет-хуліганства, онлайн переслідування та навіть шантажу [11].

Доступність FB сприяє також розвитку психологічної залежності студентів від цього інформаційного ресурсу. Вони легко можуть отримати доступ до мережі за допомогою своїх мобільних телефонів, що породжує нездорову звичку постійно перевіряти свою персональну сторінку на рахунок оновлень та нових повідомлень.

Деякі студенти з порівняно невисоким рівнем сформованості мовленнєвої компетентності можуть відчувати дискомфорт та невпевненість стосовно граматичної та змістовної правильності власних повідомлень, які відкриті для ознайомлення для всіх учасників спілкування.

Крім того, не всім студентам спілкування засобами FB до вподоби – дехто з них вважає цей вид писемної комунікації нудним та повільним, адже вони змушені чекати на зворотний зв'язок від інших учасників групи. Також, надаючи зворотний зв'язок, учасники дуже часто коментують один і той же аспект письмової роботи, роблячи зв'язок неефективним.

Деякі студенти мають упереджене ставлення до Інтернет-технологій взагалі та соціальних мереж зокрема і тому необхідно знайти відповідну стратегію їх залучення до FB [9]. При цьому в жодному разі не слід примушувати студентів вступати до соціальної мережі.

Створення, оформлення та редагування онлайн навчальних матеріалів іноді відбирає у викладачів та студентів надто багато часу, внаслідок чого пошук необхідних матеріалів онлайн може бути неефективним. Крім того, нестабільний доступ до мережі Інтернет може спричинити ускладнення у виконанні студентами домашніх завдань.

Деякі студенти вважають незручним читання тексту з монітора комп'ютера, надаючи перевагу традиційному читанню. Також деякі несумлінні студенти виконують письмові завдання онлайн шляхом пошуку необхідних відповідей в Інтернеті і функцією "копіювати-вставити" [14].

Попри всі згадані недоліки, пов'язані з використанням соціальних мереж у навчанні іноземних мов, не слід ігнорувати потужний навчальний потенціал цих засобів. Застосування соціальних мереж змінює характер навчального процесу та ролі його учасників. Якщо на традиційному занятті час міжособистісного спілкування обмежений, то інтернет-мережі відкривають нові можливості для спілкування не лише з однокласниками, але й однолітками за кордоном та викладачами на новому особистісному рівні, що, в свою чергу, може позитивно вплинути на стосунки між студентами й викладачем та забезпечити створення сприятливого навчального

середовища. При цьому відповідальність за успіхи в навчанні лягає на студентів, активно залучених до набуття знань та оволодіння навичками та вміннями. Роль викладача не зводиться до повідомлення інформації – натомість він навчає студентів формувати власні навчальні стратегії та самостійно здійснювати пошук та аналіз необхідних ресурсів.

Перспективи подальших наукових розвідок ми вбачаємо в розробці методики навчання майбутніх учителів англomовного писемного мовлення засобами соціальної мережі FB.

ЛІТЕРАТУРА

1. Клименко О. А. Социальные сети как средство обучения и взаимодействия участников образовательного процесса / О. А. Клименко // Теория и практика образования в современном мире: материалы междунар. заоч. науч. конф. (г. Санкт-Петербург, февраль 2012 г.). — СПб.: Реноме, 2012. — С. 405–407.
2. Blattner G. Facebook in the Language Classroom: Promises and Possibilities /G. Blattner, M. Fiori – International Journal of Instructional Technology and Distance Learning. – 2009. – 23 p.
3. Cheung C. M. K. Online Social Networks: Why Do Students Use Facebook? / C. M. K. Cheung, P. Y. Chiu, M. K. O. Lee– Computers in Human Behavior. – 2011. – 5 p.
4. Farris-Berg K. Listening to student voices on technology: today's tech-savvy students are stuck in text-dominated schools / K. Farris-Berg – Center for Policy Studies and Hamline University. – Education Evolving, 2005. – 12 p. – http://www.educationevolving.org/pdf/tech_savvy_students.pdf
5. Kabilan M.K. Facebook: An Online Environment for Learning of English in Institutions Of Higher Education? / M. K. Kabilan, N. Ahmad, M. J. Z Abidin. – The Internet and Higher Education, 2010. – 179 p.
6. Karpati, A. Web 2 technologies for net native language learners: a “social CALL” / A. Karpati – ReCALL, vol. 21, 2009. – P. 139–156.
7. Levin D. The digital disconnect: The widening gap between Internet-savvy students and their schools / D. Levin, S. Arafeh – Washington, DC: Pew Internet and American Life Project, 2002. – 15 p.
8. Mazer J. P. I'll see you on 'Facebook': The effect of computer-mediated teacher self-disclosure on student motivation, affective learning and classroom climate / J. P. Mazer, R. E. Murphy, C. J. Simonds – Communication Education. – 2007. – Vol. 56. – 15 p.
9. Pempek T. A. College Students' Social Networking Experiences on Facebook / T. A. Pempek, Y. A. Yermolaeva, S. L. Calvert – Journal of Applied Developmental Psychology. – 2009. – 230 p.
10. Prensky M. Listen to the natives. / M. Prensky– Educational Leadership, vol. 63, 2006. – P. 8–13. http://www.ascd.org/ASCD/pdf/journals/ed_lead/el200512_prensky.pdf
11. Selwyn N. Faceworking: exploring students' education-related use of Facebook / N. Selwyn – Learning, Media and Technology. – 2009. – 160 p.
12. Shih R. C. Can Web 2.0 technology assist college students in learning English writing? Integrating Facebook and peer assessment with blended learning / R. C. Shih– Australasian Journal of Educational Technology. – 2011. – 831 p.
13. Yancey K. B. Writing by Any Other Name / K. B. Yancey– Principal Leadership, 2009. – P. 6–29.
14. Yunus M. M. Malaysian ESL teachers' use of ICT in their classrooms: expectations and realities / M. M. Yunus – RECALL: The Journal of EUROCALL. – 2007. – 86 p.
15. Yunus M. M. The effectiveness of Facebook groups on Teaching and Improving Writing: Students' perceptions / M. M. Yunus, H. Salehi. – Journal of Education and Information Technologies. – 2012. – 90 p.